

PRAKSISOVERSIGT · CIVILPROCES

Praksisoversigt over forberedelse og hovedforhandling i civile sager

Retsplejelovens kapitel 33-34 og 37 – rettens sagsstyring, præklusion og novabegrænsning i praksis

Version 2 · Opdateret 4. sep. 2026 · 54 afgørelser · 1994-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Den ordinære civile førsteinstansproces hviler på en model, hvor retten aktivt styrer forberedelsen: et forberedende (telefon)retsmøde med en lovfæstet dagsorden, faste tidsrammer for skriftveksling og bevisførelse, og en skarp præklusionsvirkning ved forberedelsens afslutning. Modellen fik sin nuværende form med politi- og domstolsreformen i 2006 og blev strammet betydeligt ved revisionen af reglerne om behandling af civile sager og syn og skøn i 2014 og digitaliseringen af retsprocessen i 2015. Praksis viser tre gennemgående mønstre: domstolene fortolker præklusionsreglerne restriktivt til partens fordel når rettens eget pålæg har været upræcist, men håndhæver frister og udeblivelsesvirkninger hårdt når pålægget har været klart – og adgangen til nova i ankeinstansen afhænger af, om spørgsmålet reelt har været forelagt den foregående instans.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Rettens indkaldelse til det forberedende møde skal angive de spørgsmål, der særligt skal drøftes; retsplejelovens § 353, stk. 1, opregner 20 mulige temaer fra parternes stilling til de retlige omstændigheder over syn og skøn til retsmægling.
- 02** For hvert vidne, en part ønsker ført, skal parten angive et tema for forklaringen og en begrundelse for, hvorfor vidnet ønskes ført – et krav indført ved 2014-revisionen af reglerne om behandling af civile sager.
- 03** Anmodninger om bevisførelse, der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt – typisk syn og skøn – skal fremsættes senest på det forberedende møde eller, hvis et sådant møde ikke holdes, senest 4 uger efter rettens meddelelse herom.
- 04** Har retten ikke bestemt andet, anses forberedelsen for sluttet 8 uger før det fastsatte tidspunkt for hovedforhandlingens begyndelse.
- 05** Præklusion efter § 358, stk. 4, indtræder kun, når retten udtrykkeligt har angivet, hvilke spørgsmål et pålagt processkrift skal tage stilling til; et pålæg om blot at indlevere et "afsluttende processkrift" udløser ikke præklusion.

- 06 Efter forberedelsens slutning kan nye påstande, anbringender og beviser kun fremsættes med modpartens samtykke eller rettens tilladelse, når forsinkelsen er undskyldelig, modparten kan varetage sine interesser uden udsættelse, eller nægtelse vil medføre et uforholdsmæssigt tab.
- 07 Retten kan modsætte sig nova, selv om modparten samtykker, hvis en imødekommelse må antages at nødvendiggøre en udsættelse af hovedforhandlingen.
- 08 Bevisførelse, der skønnes at være uden betydning for sagen, kan ikke finde sted – men tærsklen er lav: det er tilstrækkeligt, at det ikke kan udelukkes, at forklaringen kan have betydning.
- 09 Ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer kan som udgangspunkt kun fremlægges, hvis de er indhentet inden sagsanlægget – også når erklæringen er indhentet som led i en myndigheds lovpligtige opgavevaretagelse og ikke med henblik på retssagen.
- 10 Manglende rettidig indlevering af et pålagt processkrift eller et endeligt påstandsdokument har udeblivelsesvirkning, men kun hvis retten har angivet det i pålægget.
- 11 Retten kan undtagelsesvis undlade at tillægge udeblivelse virkning, navnlig ved lovligt forfald eller andre undskyldende omstændigheder.
- 12 Hovedforhandlingen indledes med, at parterne nedlægger deres påstande; skriftlig afgørelse uden mundtlig hovedforhandling kræver både parternes samtykke og at særlige grunde taler derfor.
- 13 Kendelser og beslutninger truffet af byretten under hovedforhandlingen – herunder om afgrænsningen af en vidneafhøring – kan ikke kæres uden Procesbevillingsnævnets tilladelse.
- 14 Under anken kan påstande og anbringender, der ikke har været gjort gældende i foregående instans, ved modpartens protest kun tages i betragtning med rettens tilladelse; ved anke til landsret er kriteriet lempeligere, idet det er nok, at modparten har tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser.
- 15 Retten kan efter § 384 nægte nova fremsat, når de ville gøre det nødvendigt at tage stilling til forhold, som ikke har foreligget for den foregående instans – to-instansprincippet.
- 16 Et frafald af et anbringende under den mundtlige procedure i byretten udgør ikke uden videre en bindende proceserklæring, der afskærer parten fra at genoptage anbringendet under anken.

§ 1 Sagens indledning: stævning, svarskrift og domstolenes sagsportal

Den civile førsteinstanssag anlægges ved indlevering af stævning til retten, jf. [retsplejelovent § 348, stk. 1](#). Stævningen skal ud over parternes identitet, påstand, sagsværdi og sagstype indeholde "en udførlig fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden støttes", angivelse af de dokumenter og beviser sagsøgeren agter at påberåbe sig, og – hvilket er centralt for den moderne forberedelsesmodel – sagsøgerens **forslag til sagens behandling, herunder forslag til temaer til drøftelse på det forberedende møde**, jf. [§ 348, stk. 2, nr. 4-6](#). Kravet om sagsfremstilling og behandlingsforslag gælder ikke i småsager efter kapitel 39 eller hvor sagsøgeren angiver, at sagsøgte forventes ikke at ville gøre indsigelse, jf. [§ 348, stk. 3](#).

Sagsøgte pålægges at indlevere svarskrift inden en frist, der i almindelighed skal være mindst 4 uger, jf. [§ 351, stk. 1](#). Svarskriftet er spejlbilledet af stævningen og skal ligeledes indeholde forslag til sagens behandling og til temaer for det forberedende møde, jf. [§ 351, stk. 2, nr. 6](#). **Formalitetssindsigelser skal fremsættes i svarskriftet**, jf. [§ 351, stk. 4](#) – undlades det, er sagsøgte henvist til den snævre adgang i [§ 358, stk. 2](#). Udebliver svarskriftet, eller er det så mangelfuldt, at det er uegnet som grundlag for sagens behandling, afsiges udeblivelsesdom efter sagsøgerens påstand, for så vidt den findes begrundet i sagsfremstillingen, jf. [§ 352, stk. 1](#).

Retten har dog ikke frit skøn til at afvise en sag på formelle mangler i stævningen, når sagsøgte har indladt sig på realiteten. I **BS-2047/2008-OLR** ophævede Østre Landsret en byretsafgørelse, hvorved sagen var afvist af egen drift på grund af manglende konkret påstand, og hjemviste sagen – se [BS-2047/2008-OLR](#). Omvendt kan retten løfte en sag ud af den forenkledte proces, når kompleksiteten tilsiger det; det skete i [BS-2557/2010-ALB](#), hvor Københavns Byret overførte en byggesag fra småsagsprocessen til almindelig civil behandling under henvisning til sagens sammenhæng med en parallel voldgiftssag. Selve småsagsprocessen behandles særskilt under [smaasagsproces](#).

Siden digitaliseringen af retsprocessen i borgerlige sager ved [lov nr. 1867 af 29. december 2015](#) foregår al skriftlig henvendelse til retten som udgangspunkt på domstolenes sagsportal (minretssag.dk), jf. [§ 148 a](#) og [bekendtgørelse om anvendelse af domstolenes sagsportal i borgerlige retssager](#). Digitaliseringen har haft direkte procesretlig virkning: den hidtidige pligt til at sende påberåbte dokumenter til modparten i original eller kopi bortfaldt, fordi dokumenterne nu indleveres på portalen – som det udtrykkes i forarbejderne til lovændringen, skal dokumenterne "derfor ikke længere sendes til modparten i original eller kopi".

LOV

[Retsplejelovent § 148a, stk. 1](#)[Retsplejelovent § 348, stk. 1-5](#)[Retsplejelovent § 351, stk. 1-4](#)[Retsplejelovent § 352, stk. 1](#)

PRAKSIS

Landsretten · Afgørelse om ophævelse af byretsafgørelse om afvisning og hjemvisning af sag grundet manglende påstand 17.09.2008

Byretten · Beslutning om overgang fra småsagsproces til almindelig civilproces i sag om garantinedskrivning 10.07.2013

Det forberedende møde efter § 353 – dagsorden, bevistemaer og berammelse

§ 2

Kernen i den aktive sagsstyring er det forberedende møde. Efter [§ 353, stk. 1](#) **indkalder retten parterne til et forberedende møde, medmindre retten finder det overflødigt**, og skal i indkaldelsen angive, hvilke spørgsmål der særligt skal drøftes. Bestemmelsen opregner 20 mulige temaer. De fire første er obligatoriske omdrejningspunkter – parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder, tilrettelæggelsen af og tidsrammerne for eventuel yderligere forberedelse, tidspunktet for forberedelsens slutning og tidspunktet

for hovedforhandlingen – mens de øvrige 16 er "eventuelle": formalitetsindsigelser, henvisning efter §§ 226 og 227, kollegial behandling, sagkyndige retsmedlemmer, udsættelse, præjudiciel forelæggelse, opfordringer, editionsanmodninger, syn og skøn samt tilladelse til bevisførelse efter § 209 a, spørgsmål til skønsmand, skriftlige erklæringer efter § 297, afhøringer før hovedforhandlingen efter § 340, omkostninger, hovedforhandlingens tilrettelæggelse, forligsmægling og alternativ konfliktløsning, herunder retsmægling (om sidstnævnte se [retsmaegling](#)).

Mødet er ikke et pro forma-skridt. Efter § 353, stk. 2 skal hver part så vidt muligt møde ved en person med bemyndigelse til at træffe bestemmelse om sagen – og **skal under alle omstændigheder møde ved en person, der er bemyndiget til at træffe bestemmelse om processuelle spørgsmål**. Kravet blev indsat ved revisionen i 2014 netop for at sikre, at mødet kan bruges til reelle beslutninger.

Samme revision – [lov nr. 737 af 25. juni 2014](#) om revision af reglerne om behandling af civile sager og syn og skøn – skærpede parternes forberedelsespligt på tre punkter i § 353, stk. 3:

- Retten kan **pålægge parterne at meddele deres foreløbige stillingtagen til bestemte problemstillinger**, når det er nødvendigt af hensyn til drøftelserne på mødet.
- Parterne skal oplyse, hvilke beviser der i øvrigt agtes ført.
- For hvert vidne skal angives **et tema for, hvad vidnet skal forklare om, og en begrundelse for, hvorfor vidnet ønskes ført**.

Hertil kommer den præklusive frist i § 353, stk. 4: anmodninger om bevisførelse, der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt, skal fremsættes senest i det forberedende møde eller – hvis et sådant møde ikke afholdes – senest 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke holdes møde. Da bestemmelserne om sagkyndig bevisførelse blev revideret ved [lov nr. 1725 af 27. december 2016](#), præciserede lovgiver forholdet mellem § 353, stk. 1, nr. 13, og fristen:

En anmodning om tilladelse til at supplere eller erstatte syn og skøn med ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer skal senest fremsættes på det forberedende retsmøde. Har retten meddelt, at der ikke skal holdes et forberedende møde, vil anmodninger om syn og skøn og/eller anmodninger fra parterne om tilladelse til at supplere eller erstatte syn og skøn med ensidigt indhentede erklæringer normalt skulle fremsættes senest 4 uger efter rettens meddelelse, jf. § 353, stk. 4.

Selve mødets formål fremgår af § 353, stk. 5: parternes stilling til de faktiske og retlige omstændigheder bringes på det rene, det klargøres hvilke omstændigheder der ikke bestrides og hvilke der skal være genstand for bevisførelse, parterne redegør for forudgående forligsdrøftelser, og retten skal så vidt muligt fastlægge sagens videre forløb og **fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen**. Mødet kan afholdes ved telekommunikation, jf. § 353, stk. 6 – telefonretsmødet er i praksis normalformen i mindre og mellemstore sager.

Blev tidsrammerne ikke fastsat på mødet, skal retten snarest muligt træffe bestemmelse herom, jf. § 354, stk. 1, og de fastsatte rammer kan kun ændres, "hvis det er påkrævet af hensyn til en forsvarlig behandling af sagen", jf. § 354, stk. 2. Retten kan indkalde til yderligere forberedende møder og når som helst pålægge en part at indlevere et processkrift om et nærmere angivet spørgsmål inden en fastsat frist, jf. § 355. Ved samme lejlighed drøftes typisk syn og skøn og valg af skønsmand; at rettens prøvelse af indsigelser mod en foreslået sagkyndig er tilbageholdende, illustreres af [BS-1634/2015-ALB](#), hvor Retten i Aalborg ikke fandt tilstrækkeligt grundlag for at afvise den foreslåede skønsmand. Selve syns- og skønsinstituttet behandles under emnet syn-og-skoen.

Retsplejeloven § 355, stk. 1, 2

PRAKSIS **Byretten** · Aalborg Rettesag om Afvisning af Sagkyndig: Vurdering af Sagkyndigs Egnethed i Civilretssag

15.03.2016

§ 3 Afskæring af overflødig bevisførelse: § 341 og den lave relevanstærskel

Retsplejeloven § 341 er kortfattet: "Bevisførelse, der skønnes at være uden betydning for sagen, kan ikke finde sted." Bestemmelsen er rettens vigtigste redskab til at holde sagen inden for de rammer, der er fastlagt under forberedelsen – men praksis viser, at tærsklen for at afskære et bevis er **lav i partens favør**: det er nok, at relevansen ikke kan udelukkes.

Illustrativt er **BS-2385/2010-VIB**, hvor sagsøgeren protesterede mod, at sagsøgte førte et vidne, der ikke havde været involveret i den omtvistede aftale. Retten tillod vidnet med følgende begrundelse:

Under henvisning hertil kan det ikke udelukkes, at Vidne 2's forklaring kan have betydning for sagen, og retten tillader derfor sagsøgte at føre vidnet under hovedforhandlingen.

Afskæring forudsætter altså en positiv konstatering af irrelevans. Det skete i **BS-1686/2009-HIL**, hvor Retten i Hillerød afviste at afhøre formanden for en tidligere voldgiftsret som vidne, fordi bevisførelsen ikke ville have betydning for sagens udfald. I samme sagskompleks tillod retten senere en telefonisk vidneafhøring frem for at omberamme hovedforhandlingen, jf. **BS-1686/2009-HIL** – en afvejning mellem bevisumiddelbarhed og sagens fremme, der er typisk for den aktive sagsstyring.

§ 341 anvendes også som hjemmel til at afvise bilag. I to kendelser i samme boligretssag afskar Retten i Horsens først og tillod derefter fremlæggelse af ensidigt indhentede lejererklæringer, jf. **BS-1990/2010-HRS** og **BS-1990/2010-HRS**; Vestre Landsret tillod fremlæggelsen i **BS-1827/2011-VLR**, da erklæringerne var indhentet inden sagsanlægget. Tilsvarende afvejn timer ses i **BS-109/2008-RAN**, **BS-2390/2010-RAN** og **BS-33399/2023-VLR**, hvor landsretten ændrede byrettens afvisning og tillod lejerens bilag fremlagt.

LOV Retsplejeloven § 341

PRAKSIS	Landsretten · Landsretten tillader fremlæggelse af bilag i lejeretssag	22.11.2023
	Landsretten · Vestre Landsret tillader fremlæggelse af bilag i boligretssag	01.09.2011
	Byretten · Kendelse om fastholdelse af hovedforhandling og tilladelse til telefonisk vidneafhøring af voldgiftsformand	22.01.2013
	Byretten · Retten afviste anmodning om at afhøre voldgiftsdommer som vidne med henvisning til bevisførelsens relevans	04.10.2012
	Byretten · Kendelse om fremlæggelse af bilag i boligretssag	14.05.2012
	Byretten · Kendelse om fremlæggelse af bilag i civil retssag	01.07.2011
	Byretten · Kendelse om Afvisning af Fremlæggelse af Bilag i Civil Retssag	29.04.2011
	Byretten · Kendelse om vidneførsel under hovedforhandling	02.03.2011
	Byretten · Kendelse om bevisførelse i sag om overvågningsudstyr: Afvisning af ensidig erklæring og tilladelse af fogedretsforklaringer	27.06.2008

§ 4 Ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer – § 341 a og skæringsdagen ved sagsanlægget

Hvor § 341 handler om relevans, handler [§ 341 a](#) om **tilblivelsen**. Efter [§ 341 a, stk. 1](#) kan erklæringer om konkrete forhold af teknisk, økonomisk eller lignende karakter, som en part **inden sagsanlægget** har indhentet hos sagkyndige, fremlægges som bevis, medmindre erklæringens indhold, omstændighederne ved dens tilblivelse eller andre forhold giver grundlag for at fravige udgangspunktet. Har en part fremlagt en sådan erklæring, kan modparten fremlægge en tilsvarende, selv om den først har kunnet indhentes efter sagens anlæg. Retskyndige erklæringer om dansk ret kan efter [stk. 2](#) alene inddrages i den juridiske argumentation.

Skæringsdagen håndhæves konsekvent. I [BS-2108/2019-ARH](#) skulle en tabsopgørelse på ca. 122 mio. kr., udarbejdet af PwC og dateret knap tre måneder efter sagsanlægget, udgå af sagen. Retten afviste sagsøgerens argument om, at bilaget blot var et partsindlæg, og lagde vægt på, at bilaget selv angav at være udarbejdet "til brug for Sagsøger A/S i forbindelse med den anlagte retssag". Samme resultat nåede Højesteret i [BS-50925/2020-HJR](#), hvor en revisorudarbejdet tabsopgørelse indhentet efter sagsanlægget ikke kunne fremlægges mod modpartens protest.

Den hidtil vigtigste præcisering kom i [BS-48050/2025-HJR](#). En region havde efter sagsanlægget mod Miljøstyrelsen fået udarbejdet to tekniske rapporter af en ekstern rådgiver – ikke til brug for retssagen, men som led i regionens lovpligtige myndighedsudøvelse efter jordforureningsloven. Vestre Landsret tillod under dissens rapporterne fremlagt, men Højesteret ændrede kendelsen og fastslog, at rapporterne var ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer i § 341 a's forstand, og at det var uden betydning, at de var indhentet i anden sammenhæng end retssagen. Forløbet frem til Højesteret – herunder landsrettens dissens og det principielle spørgsmål – er beskrevet i Procesbevillingsnævnets afgørelse [25/11608](#).

Afgrænsningen over for skriftlige parts- og vidneerklæringer efter [§ 297](#) er en nærliggende og selvstændig problemstilling; den blev sat på spidsen i Procesbevillingsnævnets sag [21/25418](#), hvor byret og landsret nåede modsatte resultater om, hvorvidt administrativt indhentede partsmails og et kiropraktornotat udgjorde skriftlige vidneerklæringer.

Retsplejerådets arbejde med sagkyndig bevisførelse ligger til grund for både 2014- og 2016-revisionen; rådets analyse findes i **betænkning nr. 1543/2013 om reform af den civile retspleje VIII – syn og skøn**.

LOV	Retsplejeloven § 209a	Retsplejeloven § 297	Retsplejeloven § 341a, stk. 1, 2
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afvisning af ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer indhentet efter sagsanlæg under udøvelse af myndighedsopgaver		
	19.02.2026		
	Højesteret · Højesterets afvisning af ensidigt indhentet revisorerklæring efter sagsanlæg i erstatningssag		
	15.10.2021		
	Byretten · Kendelse om fremlæggelse af bilag i erstatningssag		
	18.05.2020		
	Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om fremlæggelse af myndighedsrapporter indhentet efter sagens anlæg, jf. retsplejelovens § 341 a		
	19.09.2025		
	Procesbevillingsnævnet · Kæretilladelse til Højesteret om retsplejelovens § 297 og administrativt indhentet partsbrev og kiropraktornotat i arbejds-skadesag		
	20.01.2022		

§ 5 Forberedelsens afslutning og præklusionsreglen i § 358

Retten bestemmer, hvornår forberedelsen sluttet. Har retten ikke truffet anden bestemmelse, **anses forberedelsen for sluttet 8 uger før det fastsatte tidspunkt for hovedforhandlingens begyndelse**, jf. [§ 356, stk. 1](#). Foretager en part ikke rettidigt et processkridt efter den fastlagte plan, kan retten slutte forberedelsen,

medmindre hensynet til modparten taler herimod, jf. § 356, stk. 2; omvendt kan forberedelsen genoptages, hvis yderligere forberedelse er nødvendig, jf. § 356, stk. 3.

Forberedelsens slutning udløser den centrale præklusionsregel i § 358, stk. 1: ønsker en part at udvide sine påstande, fremsætte nye anbringender eller føre beviser, der ikke er angivet under forberedelsen, skal parten give retten og modparten meddelelse herom, modparten har en uge til bemærkninger, og retten træffer derefter afgørelse. Reglen finder tilsvarende anvendelse ved sene formalitetsindsigelse (stk. 2), ved bevisanmodninger fremsat efter fristen i § 353, stk. 4 (stk. 3), ved nova om et spørgsmål, hvorom der er pålagt et processkrift efter § 355, stk. 2 (stk. 4), og ved udvidelser i forhold til et endeligt påstandsdokument eller sammenfattende processkrift (stk. 5).

Tilladelse kan gives – uanset modpartens protest – når ét af tre kriterier i § 358, stk. 6 er opfyldt:

Nr.	Kriterium
1	Det må af særlige grunde anses for undskyldeligt, at anmodningen ikke er fremkommet tidligere
2	Modparten har tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser uden udsættelse af hovedforhandlingen
3	Nægtelse af tilladelse vil kunne medføre et uforholdsmæssigt tab for parten

Omvendt kan retten efter § 358, stk. 7 modsætte sig nova, **selv om modparten samtykker**, hvis imødekommelse må antages at nødvendiggøre en udsættelse af hovedforhandlingen. Præklusionsreglen tjener altså ikke kun modpartens interesse, men også rettens interesse i at holde den berammede tid.

Præklusion efter stk. 4 forudsætter dog, at rettens pålæg har været præcist. Det er kernen i BS-3612/2013-OLR. Byretten havde givet frist til et "afsluttende processkrift" den 16. august 2013 og oplyst, at forberedelsen sluttede 31. oktober 2013. Da parten den 31. oktober fremsatte nye påstande og anbringender i et processkrift III, afskar byretten dem. Østre Landsret ændrede kendelsen og lagde vægt på lovgivers præcisering:

I forhold til den gældende § 353, er det præciseret, at retten udtrykkeligt skal angive, hvilket eller hvilke spørgsmål processkriftet skal tage stilling til. Manglende indlevering af et sådant processkrift har tillige præklusionsvirkning for så vidt angår de spørgsmål, som pålægget angår, jf. det foreslåede § 358, stk. 4.

Og konkluderede:

Der er herefter ikke indtrådt præklusion den 16. august 2013, hvorfor kærende ikke er afskåret fra under sagens forberedelse at fremsætte nye påstande og anbringender.

Afgørelsen er den praktiske hovedregel: **et generelt pålæg om et "afsluttende processkrift" uden angivelse af spørgsmål udløser ikke tidlig præklusion** – præklusionen indtræder først ved forberedelsens formelle afslutning.

LOV

Retsplejelovent § 355, stk. 2

Retsplejelovent § 356, stk. 1-3

Retsplejelovent § 358, stk. 1-7

PRAKSIS Landsretten · Kære af kendelse om afskæring af nye påstande og anbringender i processkrift III

26.11.2013

§ 6 Påstandsdokument, ekstrakt og nova under selve hovedforhandlingen (§§ 357 og 363)

Retten kan pålægge parterne at indlevere et **endeligt påstandsdokument** med påstande, anbringender og angivelse af dokumenter og beviser, jf. § 357, stk. 1, og opfordre til et sammenfattende processkrift, jf. § 357, stk. 2. I sager med flere dommere eller sagkyndige retsmedlemmer skal parterne senest 1 uge før hovedforhandlingen samle processkrifter og påberåbte dokumenter i en **ekstrakt**, jf. § 357, stk. 3. Påstandsdokumentet virker prækluderende: udvidelser i forhold til det kræver rettens tilladelse efter § 358, stk. 5.

Efter forberedelsens slutning – og indtil hovedforhandlingen er sluttet – gælder § 363, der indholdsmæssigt spejler § 358, stk. 6 og 7. Retten kan uanset modpartens manglende samtykke tillade udvidelse af påstande, nye anbringender eller nye beviser, når forsinkelsen er undskyldelig, modparten kan varetage sine interesser uden udsættelse, eller nægtelse ville medføre et uforholdsmæssigt tab, jf. § 363, stk. 1. Reglerne gælder tilsvarende for dokumenter, der ikke er fremkommet inden forberedelsens slutning, jf. § 363, stk. 3. Og efter § 363, stk. 4 skal retten i afvejningen tage hensyn til, **om parten inden hovedforhandlingen kunne have givet meddelelse efter § 358, stk. 1, eller kunne være fremkommet med dokumentet**. Den, der har siddet på materialet, står altså svagere end den, der først sent har fået det i hænde.

Østre Landsret sammenfattede forholdet mellem de to bestemmelser i [BS-3612/2013-OLR](#):

Efter retsplejelovens § 358, stk. 1, og § 363, har parterne som udgangspunkt under sagens forberedelse fri adgang til at udvide deres påstande og fremsætte nye anbringender. Efter retsplejelovens § 358, stk. 1, træffer retten afgørelse, hvis en part efter forberedelsens afslutning ønsker at udvide sine påstande og anbringender. Der indtræder således som udgangspunkt præklusion ved forberedelsens afslutning.

En afgørelse om nova eller om bevisførelsens afgrænsning, der træffes **under** hovedforhandlingen, er i praksis endelig i første omgang: efter § 389 a kan kendelser og beslutninger afsagt af byretten under hovedforhandlingen eller dennes forberedelse ikke kæres uden Procesbevillingsnævnets tilladelse. I [BS-7042/2024-VLR](#) havde Retten i Holstebro under hovedforhandlingen nægtet en part at stille et vidne spørgsmål om bobehandlingen i et ægtefælleskifte; Vestre Landsret afviste kæremålet, fordi tilladelse fra Procesbevillingsnævnet ikke forelå, og bemærkede, at ansøgning herom skal indgives inden 2 uger efter afgørelsen. Samme resultat i [BS-50950/2020-OLR](#) om afslag på vidneførsel og i [BS-8419/2018-OLR](#) om et pålæg om vidnepligt. Spærrereglen som selvstændigt emne behandles under [kaereadgang](#).

LOV

[Retsplejeloven § 357, stk. 1-3](#)[Retsplejeloven § 363, stk. 1-4](#)[Retsplejeloven § 389a, stk. 1, 2](#)

PRAKSIS	Landsretten · Afvisning af kæremål over byretskendelse om vidneafhøring grundet manglende tilladelse	04.03.2024
	Landsretten · Kæremål om afhøring af vidne under hovedforhandling afvist	19.01.2021
	Landsretten · Kære af kendelse om vidnepligt afvist grundet manglende tilladelse fra Procesbevillingsnævnet	22.03.2018
	Landsretten · Kære af kendelse om afskæring af nye påstande og anbringender i processkrift III	26.11.2013

§ 7 Hovedforhandlingen: mundtlighed, forelæggelse og procedure – og undtagelsen om skriftlig behandling

§ 365 fastlægger hovedforhandlingens forløb. Den indledes med, at parterne nedlægger deres påstande, og retten kan bestemme, at påstandene skal være skriftligt affattet, jf. § 365, stk. 1. Derefter følger – medmindre retten bestemmer andet – sagsøgerens **korte fremstilling** af sagen, bevisførelsen, parternes redegørelse for deres opfattelse af hele sagen og endelig replik og duplik, jf. § 365, stk. 2. Bestemmelsen indeholder en udtrykkelig begrænsning af dokumentation: "Oplæsning af de af parterne påberåbte dokumenter finder kun sted, i det omfang der er anledning dertil." Når forhandlingerne er sluttet, optages sagen til afgørelse, dog med mulighed for udsættelse på parternes stillingtagen til et forligsforslag, jf. § 365, stk. 3.

Deltagelse ved telekommunikation er reguleret differentieret: en part, der er repræsenteret i retten, kan deltage ved telekommunikation, medmindre det er uhensigtsmæssigt, jf. § 365, stk. 4, mens en ikke-repræsenteret part eller en rettergangsfuldmægtig kun kan deltage, hvis det **af særlige grunde er hensigtsmæssigt**, jf. § 365, stk. 5.

Mundtlighed er hovedreglen. Efter § 366, stk. 1 kan retten kun med **parternes samtykke** bestemme, at sagen afgøres uden mundtlig hovedforhandling, og kun "når særlige grunde taler derfor"; retten fastsætter i så fald rammerne for udveksling af skriftlige procedureindlæg. Manglende rettidigt første procedureindlæg har udeblivelsesvirkning efter § 362, stk. 1, mens manglende senere indlæg blot fører til, at retten slutter proceduren og optager sagen til afgørelse, jf. § 366, stk. 2. Reglerne i § 363 om nova gælder tilsvarende under skriftlig procedure, jf. § 366, stk. 3.

Kravet om mundtlighed har en menneskeretlig dimension. I 7921/20 (M.G. mod Danmark) afviste Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol en klage over, at en dansk familieret havde afgjort en sag om børnebidrag udelukkende på skriftligt grundlag. Domstolen fandt, at der forelå ekstraordinære omstændigheder, der retfærdiggjorde ren skriftlig behandling, og erklærede klagen efter EMRK artikel 6, stk. 1, uantagelig. Afgørelsen understreger, at skriftlig behandling kan være forenelig med retten til retfærdig rettergang, men kun i sager af begrænset kompleksitet, hvor de faktiske omstændigheder ikke er omtvistede. Forholdet mellem rettergangen og EMRK artikel 6 behandles nærmere under [emrk-artikel-6-retfaerdig-rettergang](#).

Et praktisk forbehold: domstolenes egen sagsbehandling er ikke undergivet Folketingets Ombudsmands kompetence. Ombudsmanden har herom udtalt, at han ikke fandt at burde tage stilling til en klage over procesførelsens vilkår, idet "domstolene ikke er omfattet af ombudsmandens virksomhed, jf. ombudsmandslovens § 7, stk. 2", jf. udtalelsen om [partsstatus i fri proces-sag](#). Kritik af rettens sagsstyring må derfor rejses ad appel- eller kærevejen.

LOV

[Retsplejeloven § 362, stk. 1](#)[Retsplejeloven § 365, stk. 1-5](#)[Retsplejeloven § 366, stk. 1-3](#)

PRAKSIS

Menneskerettighedsdomstolen · M.G. mod Danmark – Spørgsmål om mundtlig retsforhandling i sag om børnebidrag 09.03.2023

§ 8 Udeblivelse, fristoverskridelse og udeblivelsesdom (§§ 360 og 362)

§ 360 knytter procesfortabende virkninger til både fysisk udeblivelse og manglende overholdelse af pålæg. Udebliver sagsøgeren fra et indkaldt møde, afvises sagen; udebliver begge, hæves sagen; udebliver sagsøgte, afsiges dom efter sagsøgerens påstand, for så vidt den findes begrundet i sagsfremstillingen, jf. § 360, stk. 1-3.

En påstandsudvidelse eller nye anbringender til skade for sagsøgte tages kun i betragtning, hvis de er fremsat i et retsmøde, hvor sagsøgte var repræsenteret, eller i et forkyndt processkrift, jf. [§ 360, stk. 3](#).

Den praktisk vigtigste bestemmelse er [§ 360, stk. 5](#): indleveres et processkrift efter [§ 355, stk. 2](#), eller et endeligt påstandsdokument efter [§ 357, stk. 1](#), ikke rettidigt, gælder udeblivelsesvirkningerne tilsvarende – **men kun hvis retten i pålægget har angivet, at manglende efterkommelse kan medføre udeblivelsesvirkning**. Betingelsen håndhæves som en gyldighedsbetingelse, men når den er opfyldt, er konsekvensen kontant. I [BS-1466/2008-ODE](#) og [BS-2426/2009-ALB](#) blev sagerne afvist, fordi sagsøgeren trods gentagne fristforlængelser ikke indleverede det pålagte processkrift. I [BS-2429/2017-KBH](#) blev sagen afvist på to selvstændige grundlag – manglende processkrift efter [§ 360, stk. 5](#), og ubetalt berammelsesafgift.

At afvisningen kan have katastrofale materielle følger, viser Sø- og Handelsrettens dom i [H-18-15](#): efter at en erstatningssag på over 50 mio. kr. var afvist på grund af manglende efterkommelse af et processkriftspålæg, blev det genanlagte krav anset for forældet, fordi det oprindelige sagsanlæg ikke var forfulgt inden for rimelig tid. At sagsøgerens advokat ikke havde orienteret klienten om fristerne, gjorde ingen forskel.

Udeblivelsesvirkning kan også knyttes til rettens opfordring til bemærkninger, når det er tilkendegivet. I [BS-2687/2010-OLR](#) stadfæstede Østre Landsret afvisningen af et krav på 12.800 kr., fordi sagsøgeren trods eksplicit advarsel om de procesretlige konsekvenser ikke overholdt fristen for bemærkninger til svarskriftet.

Modvægten ligger i [§ 360, stk. 7](#), hvorefter retten **undtagelsesvis** kan undlade at tillægge udeblivelse virkning, navnlig ved lovligt forfald, andre undskyldende omstændigheder, eller hvis modparten ønsker sagen udsat. Bestemmelsens fleksibilitet blev udnyttet i [BS-2620/2010-OLR](#), hvor en sagsøgt var mødt i retsbygningen kl. 9.45, men af rettens personale var henvist til ventelokalet og derfor ikke var til stede, da retten blev sat. Byretten afsagde udeblivelsesdom, men genoptog samme dag sagen af egen drift. Østre Landsret stadfæstede:

Ved sin rettidige tilstedeværelse i retsbygningen har Indkærede, tidligere Sagsøgte tilkendegivet et klart ønske om at gennemføre hovedforhandlingen, og landsretten finder det ubetænkeligt at lægge til grund, at Indkærede, tidligere Sagsøgte ønskede sagen genoptaget.

Efter domsafsigelse er genoptagelsesadgangen derimod snæver og personel. Genoptagelse efter [§ 367](#) tilkommer alene den part, der er dømt ved udeblivelse – nye ejere af den ejendom, sagen angik, kunne derfor ikke kræve genoptagelse i [BS-3131/2013-OLR](#). Anmodninger er tillige blevet afvist, hvor betingelserne ikke var opfyldt, jf. [BS-1066/2008-ROS](#) og [BS-758/2006-KOL](#), hvor selskabet ikke havde efterkommet et påbud om advokatrepræsentation og først reagerede efter fuldbyrdelsesskridt.

Under selve hovedforhandlingen gælder [§ 362, stk. 1](#): en parts udeblivelse, inden parten har nedlagt sin påstand, har samme retsvirkning som udeblivelse under forberedelsen – og ved opdelt hovedforhandling gælder reglen for hvert enkelt afsnit.

LOV

Retsplejelovent § 360, stk. 1-7

Retsplejelovent § 362, stk. 1, 2

Retsplejelovent § 367, stk. 1, 2

PRAKSIS	Landsretten · Nye ejere kunne ikke få genoptaget sag afgjort ved udeblivelsesdom mod tidligere ejer	02.12.2013
	Landsretten · Østre Landsret stadfæster afvisning af sag om mindre krav grundet manglende overholdelse af frist for bemærkninger	05.11.2010
	Landsretten · Landsrettens kendelse om genoptagelse af sag efter udeblivelsesdom	01.11.2010
	Sø- og Handelsretten · Afgørelse om forældelse af erstatningskrav efter afvisning af tidligere sag grundet manglende procesfremme	12.01.2016

Byretten · Afvisning af sag grundet manglende rettidig indlevering af processkrift og ubetalt berammelsesafgift	10.10.2017
Byretten · Sag afvist grundet manglende indlevering af processkrift	24.08.2010
Byretten · Sag afvist grundet manglende indlevering af processkrift	10.10.2008
Byretten · Afvisning af genoptagelse grundet manglende svarskrift	29.08.2008
Byretten · Afslag på genoptagelse af udeblivelsesdom som følge af manglende advokatrepræsentation	30.05.2008

Omberømmelse og udsættelse: hensynet til sagens fremme vejer tungt

Fastsættelsen af hovedforhandlingstidspunktet på det forberedende møde ville være uden værdi, hvis det uden videre kunne rykkes. Retten kan efter [§ 354, stk. 2](#) alene ændre de fastsatte tidsrammer og hovedforhandlingstidspunktet, "hvis det er påkrævet af hensyn til en forsvarlig behandling af sagen", og efter [§ 345](#) kan retten udsætte sagen, når det findes påkrævet.

Praksis er restriktiv, navnlig hvor omberømmelse ønskes som følge af advokatskifte. I [BS-1843/2008-FRB](#) afviste boligretten at omberamme, da sagsøgerens advokat trak sig kort før hovedforhandlingen, og Østre Landsret stadfæstede en tilsvarende afgørelse i [BS-2552/2009-OLR](#). Samme afvejning – partens interesse i advokatbistand over for modpartens interesse i sagens hurtige fremme – førte til nægtelse i [BS-333/2006-VIB](#), stadfæstet af Vestre Landsret i [BS-1659/2008-VLR](#).

Alternativet til omberømmelse er ofte en tilpasning af bevisførelsen. Det illustreres af [BS-1686/2009-HIL](#), hvor retten fastholdt hovedforhandlingen og i stedet tillod, at et centralt vidne blev afhørt telefonisk. Reglerne om deltagelse ved telekommunikation i [§ 365, stk. 4 og 5](#) og om vidneafhøring ved telekommunikation i [§ 174, stk. 3](#) fungerer dermed i praksis som en ventil, der gør det muligt at fastholde berømmelsen.

LOV	Retsplejeloven § 174, stk. 3	Retsplejeloven § 345	Retsplejeloven § 354, stk. 2
PRAKSIS			
	Landsretten · Stadfæstelse af afgørelse om ikke at omberamme hovedforhandling		07.10.2009
	Landsretten · Kendelse om stadfæstelse af afvisning af omberømmelse af hovedforhandling		18.09.2006
	Byretten · Kendelse om fastholdelse af hovedforhandling og tilladelse til telefonisk vidneafhøring af voldgiftsformand		22.01.2013
	Byretten · Boligrettens kendelse om udsættelse og omberømmelse af hovedforhandling efter advokats udtræden		22.09.2009
	Byretten · Kendelse om afvisning af omberømmelse af hovedforhandling		11.09.2008

Ankens forberedelse: rettens valg mellem skriftveksling, retsmøde og straks-hovedforhandling (§ 378)

Ankeforberedelsen er bevidst mere fleksibel end førsteinstansforberedelsen. Efter [§ 378, stk. 1](#) bestemmer **retten**, om forberedelsen skal fortsætte ved udveksling af yderligere processkrifter eller ved retsmøder, eller om forberedelsen skal sluttes og sagen straks berammes til hovedforhandling – og de trufne bestemmelser kan senere ændres. Retten kan pålægge en part at indlevere et processkrift inden en fastsat frist, og manglende rettidig indlevering udløser reglerne i [§ 386](#), jf. [§ 378, stk. 2](#). Forberedende møder kan afholdes ved telekommunikation, jf. [§ 378, stk. 3](#).

En særegen og procesøkonomisk vigtig mulighed findes i [§ 378, stk. 4](#): afholdes et forberedende møde, kan retten bestemme, at **hovedforhandlingen skal foregå i tilslutning til dette**, hvis parterne er enige herom, eller sagen findes tilstrækkeligt oplyst og også i øvrigt egnet til straks at hovedforhandles.

Bevisfristerne under ankeforberedelsen er fastsat i [§ 380, stk. 1](#): dokumenter, som ikke tidligere er fremsendt, og meddelelse om andre beviser, skal sendes til retten snarest muligt og **senest 8 uger før hovedforhandlingen**. Landsretternes anvendelse er pragmatisk; i [BS-25773/2023-VLR](#) tillod Vestre Landsret et nyt bilag fremlagt under ankeforberedelsen med den korte begrundelse, at modpartens indsigelser "ikke kan føre til et andet resultat".

De formelle krav til ankens iværksættelse håndhæves derimod strengt. I [BS-19935/2018-HJR](#) fastslog Højesteret, at kravet om møderet for landsret gælder ved indlevering af ankestævningen, og at anken kunne afvises, når advokaten ikke havde møderet – et spørgsmål der er blevet aktualiseret igen i Procesbevillingsnævnets sag [25/15368](#) om prøvesager. Manglende ekstrakt kan føre til afvisning med udeblivelsesvirkning, men Højesteret opstillede i [Sag 56/2019](#) det principielle krav, at retten som udgangspunkt skal høre appellant, før sagen afvises på dette grundlag. Udebliver appellant fra hovedforhandlingen, afvises anken efter [§ 386, stk. 1](#), jf. [Østre Landsrets afgørelse af 11. september 2024](#), hvor hverken appellant eller dennes advokat mødte. Hvor strenge kravene til advokatens lovlige forfald er, er genstand for Procesbevillingsnævnets sag [24/28616](#).

Endelig viser [BS-53729/2025-HJR](#), at fristerne kan modificeres af rettens egen adfærd: Højesteret fastslog, at 4-ugersfristen i [§ 388](#) er absolut, men at et fristbrev fra byretten efter en hjemvisning undtagelsesvis kunne begrunde, at der blev set bort fra fristoverskridelsen.

Adgangen til overhovedet at få ankesagen realitetsbehandlet begrænses desuden af [§ 368 a](#); Højesteret ophævede i [BS-48155/2021-HJR](#) en afvisning, netop fordi der for landsretten var fremsat nye anbringender og anmodet om supplerende bevisførelse, som potentielt kunne ændre sagens udfald. Instansordningens principielle grundlag er behandlet i Retsplejerådets **betænkning nr. 1348/1997 om instansordningen i civile retssager**.

LOV	Retsplejeloven § 368a, stk. 1	Retsplejeloven § 378, stk. 1-4
	Retsplejeloven § 380, stk. 1, 2	Retsplejeloven § 386, stk. 1 Retsplejeloven § 388
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret: Oprejsningsbevilling efter retsplejelovens § 388 – byrettens fristbrev skabte berettiget forventning	12.03.2026
	Højesteret · Højesterets ophævelse af landsrets afvisning af ankesag om mangelfulde siloer grundet nye anbringender	20.12.2022
	Højesteret · Højesterets prøvelse af afvisning af ankesag som følge af manglende indlevering af ekstrakt	07.10.2020
	Højesteret · Krav om møderet for landsret ved indlevering af ankestævning	31.10.2018
	Landsretten · Vestre Landsret tillader fremlæggelse af nyt bilag i appelsag om mangler ved campingvogn	05.11.2024
	Landsretten · Anke afvist grundet udeblivelse fra hovedforhandling	11.09.2024
	Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: Tilladelse til prøvelse af advokats lovlige forfald efter afvisning af anke i lejesag (§ 386, stk. 5)	11.04.2025

Novabegrænsningen i ankesagen: §§ 383 og 384 og

§ 11 to-instansprincippet

Ankeinstansens adgang til nyt processtof er reguleret i to trin. Efter [§ 383, stk. 1](#) kan påstande og anbringender, som ikke har været gjort gældende i foregående instans, **ved modpartens protest kun tages i betragtning med rettens tilladelse**. Tilladelse kan efter [§ 383, stk. 2](#) gives, hvis det anses for undskyldeligt, at de ikke tidligere er fremsat, eller der er grund til at antage, at nægtelse vil medføre et uforholdsmæssigt tab – og **ved anke til landsret tillige, hvis modparten har tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser**. Det sidste kriterium gør adgangen mærkbart lempeligere i landsretssager end i sager for Højesteret. Endelig kan retten efter [§ 383, stk. 3](#) – selv uden protest – nægte fremsættelse af påstande, der burde have været fremsat tidligere under anken, hvis de ikke er med i ankestævningen eller et rettidigt svarskrift.

Den lempelige landsretsadgang blev anvendt i [BS-6627/2021-VLR](#). En kommune havde i byretten koncentreret sagen om tre af fem kumulative kriterier i affaldsbekendtgørelsen og først i ankeduplikken udfoldet anbringender om de to øvrige. Vestre Landsret fandt anbringenderne nye, men afviste, at kommunen havde afgivet en bindende proceserklæring, og tillod dem fremsat efter [§ 383, stk. 2](#), sidste pkt.:

De nye anbringender har en meget nær sammenhæng med sagen og de anbringender, som såvel Syddjurs Kommune som Kronospan ApS i øvrigt gjorde gældende for byretten.

Landsretten lagde vægt på, at anbringenderne blev fremsat tidligt i ankeforberedelsen, så modparten havde tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser.

Spørgsmålet om **proceserklæringer** er den hyppigste stridsakse. Højesteret fastslog i [BS-44882/2020-HJR](#), at et frafald af et anbringende under den mundtlige procedure i byretten ikke i sig selv er bindende:

Den omstændighed, at BICA under den mundtlige procedure for byretten frafaldt anbringendet om, at der ikke forelå misbrug af As personlige oplysninger i forbindelse med indgåelsen af leasingaftalen med BICA, udgør ikke en bindende proceserklæring.

Afgørende var, at anbringendet havde været fremme under hele sagens behandling – i byrettens skriftveksling og i ankestævningen – og at modparten havde haft tid og lejlighed til at varetage sine interesser. Sondringen er dermed mellem en klar og utvetydig dispositiv erklæring (bindende) og en ren processtrategisk omprioritering under proceduren (ikke bindende). Også [BS-41762/2019-HJR](#) angik anvendelsen af [§ 383, stk. 1](#), i en hævdsag.

[§ 384](#) er den skarpeste begrænsning og hviler direkte på to-instansprincippet: påstande og anbringender, som ikke har været gjort gældende i foregående instans, **og som ville gøre det nødvendigt for retten at tage stilling til forhold, som ikke har foreligget for den foregående instans**, kan retten nægte fremsat, selv om modparten ikke protesterer. Reglen rammer typisk situationer, hvor parten bevidst har tilskåret sagen i byretten og efterfølgende vil udvide den.

To-instanshensynet slår også igennem, hvor førsteinstansen er et administrativt nævn. I [BS-348/2008-HJR](#) fastslog Højesteret først, at hverken lejelovgivningen eller retsplejeloven generelt hindrer fremlæggelse af nye bilag i boligretten efter en huslejenævnsafgørelse, men opstillede samtidig en væsentlig modifikation:

Det må imidlertid efter Højesterets opfattelse følge af bestemmelserne i boligreguleringslovens [§ 40, stk. 2](#), og [§ 42, stk. 2](#), at en part, der ikke har efterkommet huslejenævnets nærmere specificerede krav om oplysninger og dokumentation, der er fornødne for afgørelse af sagen, som udgangspunkt er afskåret fra at fremlægge sådanne oplysninger i boligretten, hvis modparten protesterer herimod.

I den konkrete sag fik udlejerer dog lov at fremlægge materialet, fordi huslejenævnet – efter at have forkastet udlejerens primære grundlag – ikke havde givet udlejerer fornyet lejlighed til at fremlægge dokumentation

for den subsidiære lejefastsættelse. Princippet er dermed: **den, der bevidst tilbageholder dokumentation for førsteinstansen, bærer risikoen for at blive afskåret senere.**

LOV

[Retsplejelovent § 341](#)[Retsplejelovent § 382, stk. 1](#)[Retsplejelovent § 383, stk. 1-3](#)[Retsplejelovent § 384](#)

PRAKSIS	Højesteret · Frafald af anbringende under mundtlig procedure i byretten ansås ikke som en bindende proceserklæring i landsretten	30.09.2021
	Højesteret · Spørgsmål om fortrængning af utinglyst frihedshævd ved ejendomskøb	12.05.2020
	Højesteret · Højesteret: Fremlæggelse af nye bilag i boligretssag efter huslejenævns sag	26.06.2009
	Landsretten · Landsrettens kendelse om tilladelse til fremsættelse af nye anbringender vedrørende affaldskriterier under ankesag	09.12.2022

§ 12 Sammenfatning: fire tommelfingerregler fra praksis

Praksis om forberedelse og hovedforhandling i civile sager kan destilleres til fire operative regler.

1. Præcision i rettens pålæg er betingelsen for præklusion. Præklusionsvirkningen efter [§ 358, stk. 4](#) indtræder kun, når retten udtrykkeligt har angivet, hvilke spørgsmål det pålagte processkrift skal tage stilling til, jf. [BS-3612/2013-OLR](#). Tilsvarende forudsætter udeblivelsesvirkning efter [§ 360, stk. 5](#), at retten har angivet det i pålægget. Er pålægget derimod klart, håndhæves konsekvensen uden hensyn til rimelighedsbetragtninger, jf. [BS-2429/2017-KBH](#) og [H-18-15](#).

2. Bevisafskæring kræver mere end tvivl om relevans. Efter [§ 341](#) er det ikke nok, at et bevis forekommer perifert; det skal skønnes uden betydning. Retterne formulerer sig typisk negativt – det kan ikke udelukkes, at forklaringen har betydning – jf. [BS-2385/2010-VIB](#). Den skarpe grænse ligger i stedet i [§ 341 a](#), hvor tidspunktet for erklæringens indhentelse er afgørende, uanset formålet, jf. [BS-48050/2025-HJR](#) og [BS-50925/2020-HJR](#).

3. Berømmelsen er en beslutning, ikke en forventning. Tidspunktet for hovedforhandlingen fastsættes så vidt muligt allerede på det forberedende møde, jf. [§ 353, stk. 5](#), og kan kun ændres, når det er påkrævet af hensyn til en forsvarlig behandling, jf. [§ 354, stk. 2](#). Advokatskifte er som udgangspunkt ikke tilstrækkeligt, jf. [BS-2552/2009-OLR](#) og [BS-1659/2008-VLR](#). Både [§ 358, stk. 7](#) og [§ 363, stk. 2](#) giver retten adgang til at afvise nova, der ville kræve udsættelse – også når modparten samtykker.

4. Nova i anken afhænger af, hvad der reelt har været forelagt førsteinstansen. Ved anke til landsret er tærsklen lav, når anbringendet har nær sammenhæng med sagen og fremsættes tidligt, jf. [BS-6627/2021-VLR](#). Frafald under proceduren binder ikke uden videre, jf. [BS-44882/2020-HJR](#). Men [§ 384](#) og retspraksis om tilbageholdt dokumentation, jf. [BS-348/2008-HJR](#), sætter en klar grænse: bevidst tilskæring af sagen i første instans kan ikke gøres om i anden.

Retsplejelovent er senest konsolideret ved lovbekendtgørelse af 7. november 2025, og der er ikke vedtagne, ikke-konsoliderede ændringer til de her behandlede bestemmelser i kapitel 33-34 og 37.

LOV

[Retsplejelovent § 341](#)[Retsplejelovent § 341a, stk. 1](#)[Retsplejelovent § 353, stk. 5](#)[Retsplejelovent § 354, stk. 2](#)[Retsplejelovent § 358, stk. 4, 7](#)[Retsplejelovent § 360, stk. 5](#)[Retsplejelovent § 363, stk. 2](#)[Retsplejelovent § 384](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets afvisning af ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer indhentet efter sagsanlæg under udøvelse af myndighedsopgaver	19.02.2026
Højesteret · Højesterets afvisning af ensidigt indhentet revisorerklæring efter sagsanlæg i erstatningssag	15.10.2021
Højesteret · Frafald af anbringende under mundtlig procedure i byretten ansås ikke som en bindende proceserklæring i landsretten	30.09.2021
Højesteret · Højesteret: Fremlæggelse af nye bilag i boligretssag efter huslejenævns sag	26.06.2009
Landsretten · Landsrettens kendelse om tilladelse til fremsættelse af nye anbringender vedrørende affaldskriterier under ankesag	09.12.2022
Landsretten · Kære af kendelse om afskæring af nye påstande og anbringender i processkrift III	26.11.2013
Landsretten · Stadfæstelse af afgørelse om ikke at omberamme hovedforhandling	07.10.2009
Landsretten · Kendelse om stadfæstelse af afvisning af omberammelse af hovedforhandling	18.09.2006
Sø- og Handelsretten · Afgørelse om forældelse af erstatningskrav efter afvisning af tidligere sag grundet manglende procesfremme	12.01.2016
Byretten · Afvisning af sag grundet manglende rettidig indlevering af processkrift og ubetalt berammelsesafgift	10.10.2017
Byretten · Kendelse om vidneførsel under hovedforhandling	02.03.2011

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

Retsplejeloven § 341		Retsplejeloven § 353	stk. 1-6
Retsplejeloven § 356	stk. 1	Retsplejeloven § 358	stk. 1
Retsplejeloven § 363	stk. 1	Retsplejeloven § 365	
Retsplejeloven § 383	stk. 1, 2	Retsplejeloven § 384	

MATERIALE Citerede afgørelser

54 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

9

12.03.2026	Højesteret: Oprejsningsbevilling efter retsplejelovens § 388 – byrettens fristbrev skabte berettiget forventning	10791-13848
19.02.2026	Højesterets afvisning af ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer indhentet efter sagsanlæg under udøvelse af myndighedsopgaver	48050-2025
20.12.2022	Højesterets ophævelse af landsrets afvisning af ankesag om mangelfulde siloer grundet nye anbringender	bs-48155-2021-hjr
15.10.2021	Højesterets afvisning af ensidigt indhentet revisorerklæring efter sagsanlæg i erstatningssag	bs-50925-2020-hjr
30.09.2021	Frafald af anbringende under mundtlig procedure i byretten ansås ikke som en bindende proceserklæring i landsretten	bs-44882-2020-hjr
07.10.2020	Højesterets prøvelse af afvisning af ankesag som følge af manglende indlevering af ekstrakt	56-2019

12.05.2020	Spørgsmål om fortrængning af utinglyst frihedshævd ved ejendomskøb	bs-41762-2019-hjr
31.10.2018	Krav om møderet for landsret ved indlevering af ankestævning	bs-19935-2018-hjr
26.06.2009	Højesteret: Fremlæggelse af nye bilag i boligretssag efter huslejenævns sag	3290-3917

MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL 1

09.03.2023	M.G. mod Danmark – Spørgsmål om mundtlig retsforhandling i sag om børnebidrag	7921/20
------------	---	---------

LANDSRETTEEN · ANKEINSTANS 15

05.11.2024	Vestre Landsret tillader fremlæggelse af nyt bilag i appelsag om mangler ved campingvogn	9894-11577
11.09.2024	Anke afvist grundet udeblivelse fra hovedforhandling	9499-11060
04.03.2024	Afvisning af kæremål over byretskendelse om vidneafhøring grundet manglende tilladelse	5547-6641
22.11.2023	Landsretten tillader fremlæggelse af bilag i lejeretssag	6239-7475
09.12.2022	Landsrettens kendelse om tilladelse til fremsættelse af nye anbringender vedrørende affaldskriterier under ankesag	10170-11935
19.01.2021	Kæremål om afhøring af vidne under hovedforhandling afvist	2137-2552
22.03.2018	Kære af kendelse om vidnepligt afvist grundet manglende tilladelse fra Procesbevillingsnævnet	1636-1972
02.12.2013	Nye ejere kunne ikke få genoptaget sag afgjort ved udeblivelsesdom mod tidligere ejer	5717-6831
26.11.2013	Kære af kendelse om afskæring af nye påstande og anbringender i processkrift III	5750-6866
01.09.2011	Vestre Landsret tillader fremlæggelse af bilag i boligretssag	2784-3310
05.11.2010	Østre Landsret stadfæster afvisning af sag om mindre krav grundet manglende overholdelse af frist for bemærkninger	4261-5105
01.11.2010	Landsrettens kendelse om genoptagelse af sag efter udeblivelsesdom	4284-5132
07.10.2009	Stadfæstelse af afgørelse om ikke at omberamme hovedforhandling	4902-5911
17.09.2008	Afgørelse om ophævelse af byretsafgørelse om afvisning og hjemvisning af sag grundet manglende påstand	9355-10871
18.09.2006	Kendelse om stadfæstelse af afvisning af omberammelse af hovedforhandling	6485-7781

SØ- OG HANDELSRETTEEN · SPECIALRET 1

12.01.2016	Afgørelse om forældelse af erstatningskrav efter afvisning af tidligere sag grundet manglende procesfremme	H-18-15
------------	--	---------

BYRETTEEN · FØRSTE INSTANS 17

18.05.2020	Kendelse om fremlæggelse af bilag i erstatningssag	1179-1432
------------	--	-----------

10.10.2017	Afvisning af sag grundet manglende rettidig indlevering af processkrift og ubetalt berammelsesafgift	6804-8172
15.03.2016	Aalborg Rettesag om Afvisning af Sagkyndig: Vurdering af Sagkyndigs Egnethed i Civilretssag	890-996
10.07.2013	Beslutning om overgang fra småsagsproces til almindelig civilproces i sag om garantinedskrivning	1249-1507
22.01.2013	Kendelse om fastholdelse af hovedforhandling og tilladelse til telefonisk vidneafhøring af voldgiftsformand	1237-1495
04.10.2012	Retten afviste anmodning om at afhøre voldgiftsdommer som vidne med henvisning til bevisførelsens relevans	1237-1494
14.05.2012	Kendelse om fremlæggelse af bilag i boligretssag	1670-2011
01.07.2011	Kendelse om fremlæggelse af bilag i civil retssag	2743-3267
29.04.2011	Kendelse om Afvisning af Fremlæggelse af Bilag i Civil Retssag	2743-3268
02.03.2011	Kendelse om vidneførsel under hovedforhandling	2199-2621
24.08.2010	Sag afvist grundet manglende indlevering af processkrift	3807-4598
22.09.2009	Boligrettens kendelse om udsættelse og omberammelse af hovedforhandling efter advokats udtræden	4887-5895
10.10.2008	Sag afvist grundet manglende indlevering af processkrift	5368-6440
11.09.2008	Kendelse om afvisning af omberammelse af hovedforhandling	6476-7771
29.08.2008	Afvisning af genoptagelse grundet manglende svarskrift	6601-7933
27.06.2008	Kendelse om bevisførelse i sag om overvågningsudstyr: Afvisning af ensidig erklæring og tilladelse af fogedretsforklaringer	6598-7929
30.05.2008	Afslag på genoptagelse af udeblivelsesdom som følge af manglende advokatrepræsentation	6829-8208

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS

6

04.06.2024	Fastholdelse af kontrolafgift for parkering på kørebanen trods indsigelse om manglende synlighed i mørke	park-5105
04.06.2024	Fastholdelse af kontrolafgift for parkering uden for opmærket bås trods påstand om mangelfuld afstribning	park-5132
04.12.2023	Manglende betaling i p-hus grundet tekniske problemer med app og fravær af betalingsautomat	park-3310
07.12.2022	Krav om digital parkeringstilladelse på handicapplads trods gyldigt handicapkort	park-2552
18.10.2022	Afgørelse om uafslæselig elektronisk parkeringsskive trods dokumentation for parkeringens varighed	park-1495
05.07.2022	Tvist om betalingsparkering i tidsrum reserveret til særlige p-tilladelser ved Dirch Passers Allé	park-1507

PROCESBEVILLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		3
19.09.2025	Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om fremlæggelse af myndighedsrapporter indhentet efter sagens anlæg, jf. retsplejelovens § 341 a	25/11608
11.04.2025	Procesbevillingsnævnet: Tilladelse til prøvelse af advokats lovlige forfald efter afvisning af anke i lejesag (§ 386, stk. 5)	24/28616
20.01.2022	Kæretilladelse til Højesteret om retsplejelovens § 297 og administrativt indhentet partsbrev og kiropraktornotat i arbejdsskadesag	21/25418
ERHVERVSANKENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
02.03.1994	Finanstilsynets indgivelse af konkursbegæring mod K-banken efter konstatering af insolvens ved ekstraordinær undersøgelse	6440
KLAGENÆVNET FOR UDBUD · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
20.02.2012	Afvisning af prækvalifikationsansøgning på grund af manglende årsregnskab i papirform	2011

FORARBEJDE Betænkninger

2 referencer

Betænkning om instansordningen i civile retssager

nr. 1348 · 1997 · Justitsministeriet

Reform af den civile retspleje VIII - Syn og skøn

nr. 1543 · 2013 · Justitsministeriet